

Pakolaistyötä tekevien järjestöjen vaaliteesit

1. Pakolaisille on luotava turvallisia saapumisreittejä kiintiöjärjestelmän rinnalle.
2. Perheenyhdistäminen tulee palauttaa osaksi suomalaista pakolaispolitiikkaa.
3. Säilöönotto on kiellettävä ja turvapaikanhakijoiden oikeudet taattava.
4. Lapsen etu on huomioitava kaikissa turvapaikkamenettelyn vaiheissa.

1. PAKOLAISILLE ON LUOTAVA TURVALLISIA SAAPUMISREITTEJÄ KIINTIÖJÄRJESTELMÄN RINNALLE

Suomi on muun EU:n mukana käytännössä sulkenut rajansa pakolaisilta ja turvapaikanhakijoilta. EU:n alueelle päästökseen pakolaisten on otettava merkittäviä riskejä ja pääasiassa turvaututtava salakuljettajien apuun. Turvallisia saapumisreittejä kansainvälistä suojelua hakeville ei tällä hetkellä juuri kiintiöjärjestelmän ulkopuolella ole.

Humanitaarisia viisumeja tulee myöntää järjestelmällisesti Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten konfliktialueilla asuville tai niiltä paenneille sukulaisille ja muille hädässä oleville ihmisille. Humanitaarinen viisumi tarjoaa vainoa pakenevalle nopean, laillisen ja turvallisen keinon päästä hakemaan kansainvälistä suojelua. Kiintiöpakolais- ja turvapaikkajärjestelmien rinnalla humanitaarinen viisumi on tehokas keino vähentää ihmiskuljetusta sekä riskiä ihmiskaupan uhriksi joutumisesta.

Suomen viisumilainsäädännössä on kyse alueellisesti rajatusta viisumista, jonka voi myöntää myös humanitaarisiin perusteisiin. Viisumin avulla henkilö voisi saapua Suomeen turvallisesti ja laillisesti ja hakea Suomeen saavuttuaan turvapaikkaa. Myös muulla perusteella maahan tulleella ihmisellä tulee aina olla mahdollisuus hakea kansainvälistä suojelua silloin kun lähtömaan tilanne äkillisesti on muuttunut, eikä hän voi vainon pelosta palata sinne turvallisesti. Konfliktialueelta tuleminen ei yksin voi riittää perusteeksi kielteiselle viisumipäätökselle.

Kiintiöpakolaisjärjestelmän olemassaolo osana suomalaista pakolaispolitiikkaa on hyvä ja sen jatkuvuus on taattava. On syytä muistaa, että kiintiöjärjestelmä on tehty pitkäaikaisista konflikteista kärsiville ja erityisen haavoittuvassa asemassa oleville pakolaisille.

Järjestöt kiittävät kiintiön nostamista ja esittävät hallituskaudelle tavoitteeksi nostaa kiintiö 2000 pakolaiseen Ruotsin tapaan. Kuntapaikkatilanne on kiintiöjärjestelmän kipupiste. Vuonna 2014 kuntapaikkoja löytyi suhteellisen helposti syyrialaisille pakolaisille. Samaan aikaan kongolaiset joutuvat edelleen odottamaan kuntapaikkaa pakolaisleireillä. Järjestöt pitävät valtion kunnille tarjotun tuen korottamista hyvänä kehityksenä ja kannustavat jatkossa vastaaviin toimiin. Kuntien itsemääräämisoikeus kiintiöpakolaisten vastaanottamisessa on kuitenkin ongelmallista.

Järjestöt ehdottavat kuntapaikkapolitiikkaan muutoksia. Kunnat eivät jatkossa saa valikoida pakolaisia lähtömaan tai muunkaan perusteen mukaan, vaan kiintiöpakolaiset osoitetaan kuntiin kiireellisyysjärjestyksessä. Kuntien taloustilanne ei suoraan korreloi kiintiöpakolaisten vastaanottamisen kanssa. Erityisesti varakkaita kuntia tulisi velvoittaa tarjoamaan nykyistä enemmän kuntapaikkoja. Pienet kunnat tai

kuntayhtymät voisivat vastaanottaa kiintiöpakolaisia yhteistyössä. Kuntia voisi myös velvoittaa tarjoamaan kuntapaikkoja asukasluukuun suhteutettuna.

1. **Pakolaiskiintiö on korotettava 2000 henkilöön.** Pääpaino kiintiövalinnoissa tulee olla pitkäaikaisista konflikteista kärsivillä ja erityisen haavoittuvassa asemassa olevilla pakolaisilla.
2. Kunnilta poistetaan oikeus valita kiintiöpakolaiset kansalaisuuden mukaan ja **kiintiöpakolaiset sijoitetaan kuntiin kiireellisyysjärjestyksessä.**
3. **Humanitaarinen viisumi** otetaan käyttöön nykyisten järjestelmien rinnalle keinona turvalliseen Suomeen saapumiseen.

2. PERHEENYHDISTÄMINEN TULEE PALAUTTAA OSAKSI SUOMALAISTA PAKOLAISPOLITIIKKA

Oikeus perhe-elämään kuuluu kaikille, ja perhe-elämän suoja on vahva kansainvälisessä oikeudessa. Tästä huolimatta perheenyhdistäminen on kiristynyt Suomessa huomattavasti sekä viime vuosina toteutettujen lakimuutosten että hallinnollisten menettelyjen muutosten vuoksi. Kun Suomen edustustoverkostoa maailmalla on lisäksi supistettu, on pelkästään hakemuksen jättäminen tullut pakolaisten perheenjäsenille hyvin vaikeaksi. Tämä näkyy kansainvälistä suojelua saaneiden henkilöiden perhesidehakemusten määrän romahduksena.

Vuoden 2012 alusta perheenkokoaja ei ole voinut enää jättää hakemusta perheenjäsentensä puolesta Suomessa, vaan hakijan on itse jätettävä hakemus Suomen edustustoon ulkomailla. Tämä tarkoittaa useita matkoja lähimpään Suomen edustustoon, kun hakemuksen jättämistä, haastattelua ja DNA-testejä varten on tehtävä erilliset matkat. Hakijalta vaaditaan lisäksi laillista oleskelua hakemuksen jättömaassa, mikä on konfliktimaista tuleville mahdotonta. Matkustamiseen liittyy myös suuria kustannuksia, joiden vuoksi hakemuksen käynnistäminen saattaa viivästyä tai jopa estyä.

Kansainvälistä suojelua saaneiden perheenjäsenille tehdään yhä enemmän kielteisiä päätöksiä: vuonna 2013 oleskeluluvan sai vain 34 prosenttia hakijoista. Poliitiikan tiukentaminen on kohdistunut ennen kaikkea ilman huoltajaa tullessiin lapsiin: viime vuonna vain yksi 157 päätöksestä oli positiivinen.

Vuonna 2010 linjattiin, että hakijan tulee olla alaikäinen vielä sinä päivänä, kun päätös perhesidehakemukseen tehdään. Pitkät käsittelyajat johtavat siihen, että useimmat ilman huoltajaansa tulleet eivät ehdi päätöstä saada ennen kuin täyttävät 18 vuotta.

Säädösten ja niiden tulkinnan kiristäminen ovat luoneet tilanteen, jossa pakolaisten oikeus perheenyhdistämiseen on edelleen olemassa lain tasolla, mutta käytännössä se ei toteudu.

Valtionhallinnossa on paneuduttava kokonaisvaltaisesti perheenyhdistämisen ongelmiin ja selvittää, miten niitä voitaisiin ratkaista.

1. **Perheenyhdistämisen hakemista on helpotettava.** Perheenkokoajalle tulee palauttaa oikeus panna hakemus vireille. Sormenjäljet tulee ottaa haastattelun yhteydessä, ja yhteistyötä muiden maiden

edustustojen kanssa tulee lisätä. Hakemusten käsittelymaksujen perimisessä eroavat käytännöt tulee yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisina yhdenmukaistaa sekä kohtuullistaa.

- 2. Päätöksentekoa ja menettelyitä on kehitettävä.** Tapaukset tulee käsitellä yksilöllisesti ja olosuhteet huomioiden. Edustustojen virkamiesten neuvontaa ja koulutusta on tehostettava ja sähköinen asiointi ulotettava viipymättä koskemaan myös perhesidehakemuksia.
- 3. Hakijoille tulee järjestää selkeää ohjeistusta ja neuvontaa perheenyhdistämisen hakumenettelyyn.** Ohjeiden on oltava helposti saatavilla pakolaisten pääkielillä. Viranomaisilla tulee olla osaamista huomioida eri kieliä puhuvien ja eri taustoista tulevien ihmisten tarpeita.

3. SÄILÖÖNOTTO ON KIELLETTÄVÄ JA TURVAPAIKANHAKIJOIDEN OIKEUDET TAATTAVA

Ulkomaalaisen säilöönotto on vapaudenmenetys, joka loukkaa ihmisen oikeutta vapauteen ja koskemattomuuteen. Kyseinen oikeus on turvattuna useissa ihmisoikeussopimuksissa ja Suomen perustuslaissa. Säilöönottoon ei liity rikosepäilyjä, vaan se on hallinnollinen toimenpide, joka liittyy esimerkiksi henkilöllisyyden selvittämiseen ja maasta poistamiseen. Näiden turvaamiseksi löytyy vaihtoehtoja, ja säilöönottoon tulee turvautua vasta viimeisenä keinona. Säilöönotto leimaa perusteettomasti maahanmuuttajat rikollisiksi, vaikkeivät he ole syyllistyneet rikoksiin.

Suomessa otetaan vuosittain säilöön pitkälti yli tuhat ihmistä. Valtaosa heistä sijoitetaan poliisin putkaan, sillä he eivät mahdu säilöönottoyksikköön. Säilöönottokäytännöt vaihtelevat eri paikkakunnilla. Lapsia, lapsiperheitä, kidutettuja, vanhuksia, raskaana olevia naisia ja muita haavoittuvaisia ihmisiä otetaan edelleen säilöön.

Säilöönnotolle ja vaihtoehtoisille turvaamistoimille on oltava yhtenäiset, koko maan kattavat ohjeistukset joilla turvataan säilöön otettujen yhdenvertaisuus. Säilöönnotolle on kehitettävä ja vietävä käytäntöön vaihtoehtoja. Mikäli säilöönnotolle ei löydetä vaihtoehtoa, ulkomaalaislain nojalla säilöön otettuja ei tule sijoittaa poliisin putkaan, vaan heidät tulee sijoittaa erilliseen säilöönottoyksikköön. Viranomaisia ja oikeusavustajia on koulutettava säilöönottoon sovellettavista kansainvälisistä velvoitteista.

Turvapaikkamenettely

Jokaisella kansainvälistä suojelua hakevalla henkilöllä on oltava oikeus oikeudenmukaiseen menettelyyn, joka sisältää oikeuden oikeusapuun, tulkkaukseen ja kääntämiseen. Hakijan tulee saada jäädä maahan odottamaan lopullista päätöstä asiassaan. Suomea sitoo ehdoton palautuskielto, jonka mukaan ketään ei saa palauttaa alueelle, jossa häntä uhkaa joutuminen vakavien ihmisoikeusloukkausten uhriksi. Oikeudenmukaisen menettelyn turvaaminen edellyttää päätöksentekoon, muutoksenhakuun ja toimeenpanoon osallistuvien viranomaisten ja muiden toimijoiden jatkuvaa koulutusta. Kansainvälistä suojelua käsittelevien lakimiesten osaamista on lisättävä koulutuksella.

Suomen tulee lopettaa Dublin-palautukset maihin, joissa turvapaikkajärjestelmä ei vastaa kansainvälisiä sopimuksia. Dublin-palautuksia ei tule myöskään tehdä haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kohdalla.

1. **Säilöönotto lopetetaan kokonaan haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kohdalla. Säilöönnotolle kehitetään vaihtoehtoja**, joita käytetään ensisijaisina turvaamiskeinoina. Säilöönottoa käytetään vasta viimeisenä keinona ja mahdollisimman lyhytaikaisesti. Säilöönotto-olosuhteet noudattavat kansainvälistä normistoa ja Suomi toimeenpanee kansainvälisten valvontaelinten antamat suositukset säilöönotosta.
2. Palautuskieltoa noudatetaan ja henkilöt, jotka eivät voi palata viranomaisten toimesta kotimaahansa saavat jäädä Suomeen. Vapaaehtoisen paluun tulee olla todella vapaaehtoista. **Ketään ei saa käännäyttää maasta ennen kuin kansainvälistä suojelua koskeva hakemus on käsitelty asianmukaisesti kaikissa oikeusasteissa.**
3. **Suomi lopettaa Dublin-palautukset maihin, joissa turvapaikanhakijan oikeuksia ei voida turvata.** Turvapaikanhakijoille turvataan maksuton ja asiantunteva oikeusapu.

4. LAPSEN ETU ON HUOMIOITAVA KAIKISSA TURVAPAIKKAMENETTELYN VAIHEISSA

Lapsen oikeuksien sopimus on voimassa olevaa oikeutta. Sen keskeinen periaate on lapsen edun ensisijaisuus (3 artikla). Yhdessä syrjinnän kiellon (2 artikla) kanssa tämä periaate tarkoittaa, että **lasta on kohdeltava aina ensisijaisesti lapsena**, eivätkä hänen asemansa tai saamansa julkiset palvelut määriy esimerkiksi hänen maahanmuuttoon liittyvän statuksensa kautta. Tämä luo pohjan sille, millaiset puitteet Suomen täytyy tarjota turvapaikanhakijalasten vastaanottamiseen ja heidän kotoutumisensa tukemiseen. Kaikessa viranomaistoiminnassa on varmistettava, että lapsella on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä turvallisesti täyteen potentiaaliinsa.

Valtaosa ilman huoltajaa tulleista on lähtenyt vakavien konfliktien repimistä maista. Pakolaisuus ei katoa sulkemalla rajoja, vaan puuttamalla pakolaisuuden syihin. Suomen tulee täyttää kansainvälisten sopimusten edellytykset ja turvata lasten oikeus perhe-elämään pakolaisuutta aiheuttavissa kriiseissä.

Viime vuosina säännöksiä on kiristetty niin, että perheenyhdistäminen on lähes tyrehtynyt. Edes nuorimmat hakijat eivät tahdo onnistua saamaan enää perhettään Suomeen. Kaikille näille lapsille ja nuorille on tarjottava riittävät tukipalvelut itsenäistymisen ja kotoutumisen tueksi. Se tarkoittaa **palveluiden kehittämistä lapsen tarpeista ja lapsen oikeuksista käsin. On mietittävä kokonaisvaltaisesti, miten turvataan näiden lasten oikeudet kasvuun ja kehitykseen.**

1. **Lapsen etu tulee ulottaa päätöksiin**, joita tehdään ilman huoltajaa tulleille. Lapsen edun arviointia tulee kehittää ja päätöksistä tulee näkyä, miten yksilöllinen punninta on tehty ja miten päätös toteuttaa lapsen etua. Sekä Maahanmuuttovirastolle että hallinto-oikeuksille on järjestettävä koulutusta lapsen edun arvioinnista.
2. Turvapaikanhakijalasten vastaanottoa ja huoltoa tulee tarkastella kokonaisuutena. Lasten siirtely yksiköstä toiseen tulee lopettaa ja järjestää asuminen jatkumona turvapaikkaprosessista kotoutumiseen. Heille on taattava **yhtäläiset oikeudet tarvitsemiinsa palveluihin.**
3. **Edustajajärjestelmää tulee vahvistaa, ja toimintaa tulee ohjata lapsen etu.** Edustajille tulee taata riippumaton asema sekä perehdyttävä ja täydennyskoulutus.